

Nowy projekt polityczny Kremla

Jadwiga Rogoża, Nowy projekt polityczny Kremla

W ostatnich miesiącach doszło do serii wydarzeń, pogłębiających straty wizerunkowe „partii władzy” Jednej Rosji i erozję w jej szeregach. Partia jest przedmiotem stałej krytyki opozycji i bohaterem kolejnych skandali korupcyjnych, spada na nią odium za uchwalanie kontrowersyjnych ustaw, a wewnątrz ugrupowania dochodzi do rozłamów. Pojawiają się też doniesienia kompromitujące Jedną Rosję, które można traktować jako przecieki zainicjowane przez część elity rządzącej – takie jak raport Centrum Analiz Problemowych (ośrodka związanego z konserwatywnym odłamem putinowskiej elity), który stwierdza, iż wybory parlamentarne z grudnia 2011 roku zostały sfalszowane na korzyść Jednej Rosji, podczas gdy ich faktycznymi zwycięzcami byli komuniści.

Reakcja Kremla na wydarzenia wokół Jednej Rosji sygnalizuje, iż ośrodek prezydencki zaczyna dystansować się od skompromitowanej partii i zmierza do przebudowy swojego politycznego zaplecza. Wiele wskazuje na to, iż rolę głównej platformy politycznej może przejąć Ogólnorosyjski Front Narodowy – koalicja społeczna, skupiająca „zwykłych” ludzi z regionów i szafująca tradycjonalistyczną i socjalną retoryką. Kreml zainicjował też zmianę instrumentów wyborczych, w tym ordynacji, co ma niwelować spadek notowań sił prokremlowskich. Działaniom tym towarzyszy kampania wizerunkowa, skierowana do konserwatywnego i antyzachodniego segmentu rosyjskiego społeczeństwa, który staje się ostoją Putina w obliczu konfliktu z aktywnymi grupami społecznymi i częścią elity. Działania Kremla należy postrzegać jako próbę powstrzymania procesu delegitymizacji, który obejmuje całą elitę rządzącą. Jednak postawienie na „konserwatywną sanację” może prowadzić do pogłębienia konfliktu z częścią elity, która może paść ofiarą nowej taktyki.

Jedna Rosja jako balast

12 marca media nagłośniły raport Centrum Analiz Problemowych, który stawia tezę o sfalszowaniu wyborów parlamentarnych na korzyść Jednej Rosji (której przewodniczącym jest premier Dmitrij Miedwiediew). Zdaniem ośrodka, wynik „partii władzy” został „poprawiony” niemal dwukrotnie, a faktycznie wybory wygrała partia komunistyczna. Znamienne, iż tak ostrej krytyce „partii władzy” poddał ośrodek znany z konserwatywnej linii ideologicznej, związany z Władimirem Jakuninem, szefem Kolei Rosyjskich, który należy do bliskiego otoczenia Władimira Putina i nazywany jest „prawosławnym czekistą”. Każde to rozpatrywać publikację jako przeciek kontrolowany i sygnał, iż konserwatywna część elity coraz mocniej dystansuje się od Jednej Rosji jako głównej politycznej platformy władz. Doniesienia z raportu nie są korzystne dla samego Władimira Putina (rzucają na władze

oskarżenia o fałszerstwa wyborcze), niemniej wpisują się one w trwające na Kremlu przygotowania do przebudowy politycznego zaplecza.

Jedna Rosja uchodzi obecnie za najsłabszy element tego zaplecza – od wyborów parlamentarnych jest przedmiotem kolejnych skandali (media ujawniają m.in. niezadeklarowane aktywa należące do jej deputowanych) i skupia na sobie odium za przyjmowane w parlamencie kontrowersyjne ustawy. Nagłaśniane są też rozłamy wewnątrz partii, m.in. wystąpienie z oddziału krasnojarskiego 50 deputowanych, którzy oskarżyli partię o praktyki korupcyjne. Poparcie dla partii wykazuje wyraźny trend spadkowy (marcowe badanie FOM daje jej 39%), przylgnęła też do niej wylansowana przez opozycję opinia „partii oszustów i złodziei” (z taką opinią zgadza się 40% respondentów lutowego sondażu Centrum Lewady). Mimo iż Jedna Rosja jest lojalnym narzędziem Kremla (uchwalane przez nią ustawy opracowywane są w większości na Kremlu), jest ona przez ośrodek prezydencki postrzegana jako dodatkowy balast dla Putina, który sam boryka się ze słabnącą legitymizacją i rosnącym niezadowoleniem w elitach i społeczeństwie.

Kreml stawia na „zwykłych ludzi”

Pomysł Kremla na „nową jakość” w polityce sprowadza się do postawienia na środowiska konserwatywne i niezamożne, które stają się główną bazą społeczną Putina, skonfliktowanego z klasą średnią i częścią elity. Zamiast skompromitowanej Jednej Rosji polityczną platformą Kremla może stać się Ogólnorosyjski Front Narodowy – koalicja społeczna złożona głównie z załóg pracowniczych dużych rosyjskich zakładów, powołana przez Putina przed ostatnimi wyborami prezydenckimi. Front prezentowany jest jako emanacja „zwykłych” Rosjan i środowisk patriotycznych. Symbolem społecznego awansu tych środowisk stał się Igor Chołmanskich – inżynier z fabryki czołgów z Niżnego Tagiłu, który zasłynął wystąpieniem w czasie telekonferencji Władimira Putina w 2011 roku, w szczytowym okresie antyputinowskich protestów. Występując z grupą robotników fabryki Chołmanskich zapewnił Putina, iż są oni gotowi przyjechać do Moskwy i „stać w obronie stabilności”. Niedługo po zaprzysiężeniu prezydent Putin mianował Igora Chołmanskich swoim pełnomocnikiem w uralskim okręgu federalnym. Przykład ten wskazuje, iż w budowie nowej platformy politycznej Putin będzie stawiał na osoby nowe, nieuwikłane w istniejące moskiewskie układy i jemu osobiście zawdzięczające awans.

Na czerwiec br. zaplanowany jest zjazd Frontu – weźmie w nim udział Władimir Putin, który przedstawi program działań, w tym reorganizacji Frontu. Jak można się spodziewać, Front będzie przejmował oddolne struktury i członków Jednej Rosji, pokazowo pozbywając się najbardziej skompromitowanych członków partii. Proces ten można obserwować już teraz – z regionalnych struktur Frontu odchodzą przedstawiciele Jednej Rosji, awansowani są natomiast bezpartyjni szefowie sztabów społecznych Putina, którzy prowadzą aktywną kampanię krytykując władze regionalne i postulując prowadzenie polityki prospołecznej.

Budowa politycznego zaplecza na bazie Frontu Narodowego wpisuje się w prowadzoną przez Władimira Putina kampanię wizerunkową, która skierowana jest do konserwatywnego i antyzachodniego segmentu rosyjskiego społeczeństwa. W ramach tej kampanii Kreml inicjuje kampanie antyzachodnie (w tym kampanię o „obronę rosyjskich dzieci” przed

adopcjami do USA), penalizuje „niewłaściwe” postawy obyczajowe (ustawowe wprowadzenie kar za „propagandę homoseksualizmu”), umacnia postawy patriotyczne (zorganizowane z pompą obchody rocznicy bitwy pod Stalingradem) i zacieśnia relacje z Rosyjską Cerkwią Prawosławną, prezentowaną jako jeden z ośrodków odnowy moralnej.

Jako reakcję na erozję poparcia dla obozu rządzącego należy też rozpatrywać przygotowania do zmiany ordynacji wyborczej. 1 marca prezydent Putin złożył w Dumie projekt ustawy, przewidujący przywrócenie przed kolejnymi wyborami parlamentarnymi ordynacji mieszanej (połowa deputowanych ma być wybierana w okręgach jednomandatowych). Obowiązująca obecnie ordynacja proporcjonalna została wprowadzona przed wyborami 2007 roku, co pozwoliło popularnej wówczas Jednej Rosji na zdobycie w parlamencie większości konstytucyjnej.

Wyzwania dla kremlowskiej „sanacji”

Zapoczątkowany przez Kreml proces „sanacji” postrzegany jest jako antidotum na postępujący proces delegitymizacji całej elity rządzącej. Na reorientację polityki i przebudowę politycznego zaplecza Kreml decyduje się tuż po wyborach, mając w zapasie kilka lat do kolejnych wyborów parlamentarnych (2016) i prezydenckich (2018).

Jednak imperatyw „sanacji” stawia przed prezydentem kolejne wyzwania. Z jednej strony, proces ten będzie wymagał dalszego odsuwania części obecnej elity i przekładania na nią odpowiedzialności za występujące problemy. Takie działanie może jeszcze bardziej antagonizować elitę, już dzisiaj zdemoralizowaną restrykcyjną polityką Putina wobec Jednej Rosji i niektórych członków jego zaplecza. Również sama przebudowa zaplecza może być źródłem kolejnych wyzwań. W strategii tej Kreml opiera się bowiem na środowiskach inercyjnych, nie mających doświadczeń aktywności politycznej i nawyków samodzielnych, oddolnych działań, co będzie rodziło konieczność „ręcznego sterowania” całym procesem. W warunkach spadającej wydolności systemu oraz zmniejszającej się stabilności społeczno-politycznej (w tym wzrostu niezadowolenia złą sytuacją socjalną) skuteczność tego przedsięwzięcia może być ograniczona.